

grenspark De Zoom · Kalmthoutse Heide

JAARVERSLAG 2005

1. INLEIDING.....	3
2. MAATSCHAPPELIJKE OMGEVING.....	4
3. BESTUURLIJK.....	4
4. PARTICIPANTEN.....	6
5. ACTIVITEITEN.....	7
5A. NATUUR- EN WATERBEHEER.....	7
• 5.a.1. <i>Monitoring.....</i>	7
• 5.a.2. <i>Exotenbestrijding.....</i>	8
• 5.a.3. <i>Akkerenven.....</i>	8
• 5.a.4. <i>Verwijderen schaapsstal Kalmthoutse Heide.....</i>	8
• 5.a.5. <i>Waterbeheer.....</i>	9
• 5.a.6. <i>Waterdialoog.....</i>	9
• 5.a.7. <i>Life.....</i>	9
• 5.a.8. <i>Paddentrek Huijbergsebaan.....</i>	10
• 5.a.9. <i>Faunabeheer.....</i>	10
• 5.a.10. <i>Werkgroep Natuur en Water.....</i>	10
5.B. VOORLICHTING, EDUCATIE EN RECREATIE.....	11
• 5.b.1. <i>Stage-onderzoek.....</i>	11
• 5.b.2. <i>Platform Recreatie.....</i>	11
• 5.b.3. <i>Voorzieningen.....</i>	12
• 5.b.4. <i>Openbaar Vervoer.....</i>	12
• 5.b.5. <i>Scholing.....</i>	12
• 5.b.6. <i>Junior Rangers.....</i>	13
• 5.b.7. <i>Wissels.....</i>	13
• 5.b.8. <i>Website.....</i>	13
• 5.b.9. <i>Pers.....</i>	13
• 5.b.10. <i>Activiteiten.....</i>	13
• 5.b.11. <i>Werkgroep Voorlichting, Educatie en Recreatie.....</i>	13
6. TENSLOTTE.....	14
7. BIJLAGEN.....	15
8. PUBLICATIELIJST.....	19

Het Grenspark is een grensoverschrijdend natuurgebied van bijna 4000 ha op de Vlaams- Nederlandse grens tussen Ossendrecht en Kalmthout. Het gebied kenmerkt zich door bossen, natte en droge heide, vennen en duinen.

1. Inleiding.

Achterom kijken, er moest een evaluatie gemaakt worden van het werk van de eerste vijf jaar, en vooruit kijken door (o.a.) te werken aan Grenspark Plus. Dat waren de kernbegrippen in het Grensparkwerk in 2005. Doorheen dit jaarverslag zult u die begrippen tegenkomen. En natuurlijk robuuste plannen om het Beleidsplan beheer en inrichting uit te voeren, onze eerste opdracht. Zoals het projectplan rond ‘de Paalberg’, een voorstel dat we indienden bij het LIFE Nature programma van de Europese Unie.

Daarnaast aandacht voor al die tientallen, honderden kleinere, maar wel belangrijke zaken: de kwaliteit van de recreatievoorzieningen, de informatieverschaffing in de Wissels, het verkopen van boeken, het bijhouden van het adressenbestand, filmploegen die reportages willen maken, het hoort er allemaal bij.

Maakten we ons een paar jaar geleden nog zorgen dat weinigen het begrip ‘Grenspark’ kenden en dat het Grenspark nog weinig identiteit had, steeds meer stellen we vast, dat velen het Grenspark weten te vinden. Achterom kijkend stellen we ook vast, dat het Grenspark – gelukkig- veel ontwikkelingen gestimuleerd heeft en bij veel initiatieven betrokken is. We constateren ook, dat de rol van het Grenspark nog niet goed is uitgekristalliseerd. Soms worden er vraagstukken op ons bord gelegd die anderen niet kunnen of willen oplossen. Te weinig wordt beseft, dat het Grenspark niet in de plaats treedt van de verantwoordelijken, maar slechts effectief kan zijn door partijen samen te brengen en initiatieven kan nemen als er door partijen een gezamenlijk belang wordt ervaren. En dat lukt alleen als partijen de geëigende beleidsinstrumenten (bevoegdheden en financiën bijvoorbeeld) beschikbaar stellen voor het bereiken van een grensoverschrijdend resultaat. En dan maakt het niet uit of het de landsgrens is die tussen beheerseenheden doorloopt of het grenzen tussen bevoegdheden van afzonderlijke organisaties/overheden zijn.

Wij, bestuurders en medewerkers van het Grenspark, zijn ervan overtuigd, dat de rol van het Grenspark gaandeweg voor eenieder duidelijk zal zijn. En tegelijkertijd realiseren we ons, dat we altijd een ‘grensgeval’ zullen blijven waar steeds opnieuw gekozen moet worden, en waar de uitzondering vaker regel is dan de routine.

We willen al die mensen die daarbij betrokken waren: bestuurders en vrijwilligers van harte danken voor hun inzet en daadkracht ten gunste van het Grenspark.

2. Maatschappelijke omgeving.

In september 2005 vond in Apeldoorn (Ned.) de jaarlijkse conferentie plaats van ‘Europarcs’, de Europese koepel van Nationale Parken. Het Grenspark is daar –vanzelfsprekend- lid van. Tijdens deze conferentie is het ‘Appèl van Apeldoorn’ opgesteld, een opdracht van de Europese natuurbescherming.

Dit appèl kende drie kernthema’s:

- Verbind natuur met natuur: zorg voor een veerkrachtig Europees ecologisch netwerk.
- Verbind mensen met natuur: richt de blik op de diensten die de natuur aan de samenleving levert.
- Verbind beleid met praktijk: zorg voor nieuwe allianties tussen de verschillende belangen in- en bij- het natuurbeheer.

Deze opdracht, door natuurbeheerders aan elkaar en aan anderen opgedragen, is wat het Grenspark betreft niet tegen dovemansoren gezegd. In acties als “Grenspark Plus” wordt de blik gericht op- en de verbinding gezocht met - de maatschappelijke behoeften van de samenleving. Om mensen met natuur te verbinden. En het Grenspark zoekt naar ecologische verbindingen met de omringende natuur. Om natuur met natuur te verbinden. In het LIFE- project Paalberg wordt beleid aan praktijk gekoppeld. Daar wordt invulling gegeven aan de doelstelling van de Europese Habitatrictlijn, het beschermen en verbeteren van leefgebieden. Het Grenspark is een oefening in samenwerken aan het realiseren van de grote Europese agenda: Natura 2000. Dit is het plan om Europa te voorzien van een sterke ecologische ruggengraat in de vorm van een op elkaar afgestemd en onderling verbonden stelsel van natuurgebieden. Inmiddels moeten de nationale / gewestelijke overheden de doelen van deze ‘Habitatrictlijngebieden’ concreet maken: welke soorten, welke aantallen streven we na. Ook de Vlaamse overheid is daar druk mee bezig, en het Grenspark voelt zich daar bij betrokken. Al was het maar om na te gaan of deze doelen aansluiten bij die in het Nederlandse deel, en of deze doelen aansluiten bij het Beleidsplan beheer en inrichting van het Grenspark. Dankzij de opdrachten die op Europese schaal worden gegeven en op regionale / nationale schaal concreet worden gemaakt wordt het Grenspark uitgedaagd om nog nadrukkelijker te formuleren wat haar doelen zijn. Het is een voorbeeld van hoe we in het Grenspark omgaan met ‘think globally, act locally’. De blik naar buiten gericht, om daarmee te bewaren en te ontwikkelen wat er binnen de grenzen van het Park aanwezig is ten gunste van de buitenwereld.

3. Bestuurlijk.

Het Grenspark is een organisatorisch buitenbeentje. Dat komt ervan als je het enige Grenspark met structurele subsidie en een managementstructuur bent in Vlaanderen en Nederland. Formeel ondergebracht bij de Benelux Economische Unie, de grondlegger van het Grenspark,

en voor de rechtspersoonlijkheid lenen we bij het BELgisch NEDerlands Grens Overleg (BENEGO), waar ook het personeel in dienst is.

De Bijzondere Commissie kwam in 2005 drie maal bijeen. Doorgaans beperkt dit hoogste orgaan van het Grenspark zich tot twee bijeenkomsten, nu werd een derde ingelast om het project 'Grenspark Plus' te bespreken. De agenda van de Bijzondere Commissie beperkt zich doorgaans tot de hoofdlijnen van beleid: begroting, jaarrekening, werkplan en jaarverslag. Natuurlijk zijn er zaken die ook extra aandacht vergen: handhaving en toezicht bijvoorbeeld. Eén van de bijeenkomsten vond op een bijzondere locatie plaats, de basis van de Koninklijke Luchtmacht in Woensdrecht. Deze buurman van het Grenspark, de Nederlandse krijgsmacht, is ook participant in het Grenspark vanwege gebruik en bezittingen in het militair oefenterrein te Ossendrecht.

Grenspark Plus.

Is het niet wat veel gevraagd, is het niet al te ambitieus om nu al te denken aan een aanzienlijke uitbreiding van het Grenspark? Dat was soms de reactie op enkele ideeën in de Stuurgroep en de Bijzondere Commissie. Terechte vragen. Een organisatie moet ook worden behoed voor zelfoverschatting. Maar steeds als de achtergrond van de denklijnen werd toegelicht, ondervond het idee om het Grenspark uit te breiden steun.

En wat is die achtergrond? Veel gaat er goed in het Grenspark, er wordt effectief samengewerkt, er worden goede projecten uitgevoerd, het gaat met veel van onze 'doelsoorten' de goede kant op. Maar we kunnen niet voldoen aan de vraag naar natuurgerichte recreatie, omdat daar domweg de ruimte niet voor is. Sommige gebieden zijn te kwetsbaar, sommige delen zijn niet toegankelijk, omdat de eigenaren dat niet toelaten. Uitbreiding van het Grenspark biedt de mogelijkheid meer recreanten te ontvangen, de natuur in een groter gebied te ontwikkelen en daarmee zowel de economische als de ecologische kwaliteiten van de streek te versterken.

Daarnaast houdt de waterproblematiek ons sterk bezig. En misschien zou een groter Grenspark ook meer mogelijkheden bieden om het waterbeheer beter te laten aansluiten op de doelstellingen van natuurbescherming.

Begin 2005 gaf de Bijzondere Commissie opdracht aan 'Nieuwland advies' om een studie te verrichten naar de mogelijkheden van een groter Grenspark, 'Grenspark Plus', waarbij de twee belangrijkste hierboven genoemde problemen worden onderzocht. In oktober is dit rapport aangeboden aan de Bijzondere Commissie. De leden van de Commissie gaan in hun achterbannen na hoe de inhoudelijke reactie zal zijn.

Handhaving en toezicht.

Voldoende toezicht om de veiligheid in het gebied te garanderen staat hoog op de agenda van de deelnemers in het Grenspark. Velen willen, dat het Grenspark een zware rol gaat spelen. De Bijzondere Commissie sprak zich daarover uit, na een goede voorbereiding in 'petit-comité'. Het Grenspark wil en kan geen taken overnemen van de overheden. Wel wil het Grenspark een rol spelen bij vier, direct aan beheer gebonden thema's, te weten stroperij, brandpreventie, hondenoverlast en sluikestorten. De uitwerking van deze thema's, voor zover al niet gaande, wordt in de komende tijd opgenomen.

Bestuurssamenstelling.

In de samenstelling van de Bijzondere Commissie kwam enige verandering. Mevr. De Vrey-Vringer, voorzitter van BENEGO, maakt niet langer deel uit van de Bijzondere Commissie.

Haar functie van BENEGO-voorzitter wordt ingenomen door dhr. L. Jacobs, burgemeester van Kalmthout en reeds lid van de Bijzondere Commissie. Ook dhr. P. Franken nam afscheid, hij werd opgevolgd door de dijkgraaf van Waterschap Brabantse Delta, dhr. J.A.M. Vos. Zijn belangstelling voor het gebied werd duidelijk in een excursie die we met hem langs de watergerelateerde projecten in het park maakten.

De contacten met de gebiedscommissie ‘Brabantse Delta’, een provinciale commissie in Noord-Brabant, belast met de herinrichting van het gebied, werden versterkt. De afstemming van de werkzaamheden, de samenwerkingsmogelijkheden en vooral de grensoverschrijdende aspecten waren onderwerp van gesprek tussen de voorzitters van het Grenspark en de Gebiedscommissie. Ook het Dagelijks provinciebestuur van Noord-Brabant toonde zich betrokken. Gedeputeerde mevr. A. Moons kwam op bezoek. We bezochten enkele belangrijke projecten in het Grenspark, waaronder de locatie ‘Jagersrust’, een speerpunt voor het provinciebestuur én het Grenspark als het gaat om het versterken van de natuur en het verbeteren van de watersituatie.

De Stuurgroep, die de dagelijkse bestuurlijke gang van zaken regelt, had het ook druk. Naast alle normale zaken en projecten die afgehandeld moeten worden werd een stevig beroep gedaan op de Stuurgroep –en afzonderlijke leden- om de opdrachtformulering van de offertevraag voor Grenspark Plus én de daarop volgende aanbiedingen te beoordelen. De voorbereidingen voor het LIFE-project kenmerkten zich zo nu en dan door de “stoom- en kokendwatermethode”. Dankzij veler inzet kon een uitstekend dossier bij de Vlaamse Gemeenschap worden ingediend.

Ook in de samenstelling van de Stuurgroep is een wijziging opgetreden. Dhr. Tammo Hagedoorn heeft, na grote verdiensten voor het Grenspark, zijn fakkel overgegeven aan dhr. J.M.A.M. Clement van de provincie Noord Brabant.

Evaluatie.

Tenslotte moest ook aan de evaluatie van de eerste beleidsperiode van het Grenspark aandacht worden geschonken. Iedere vijf jaar wordt nagegaan of het Grenspark beantwoordt aan de doelen die er gesteld zijn. Het evaluatierapport wordt beoordeeld door het Comité van Ministers van de Benelux Economische Unie. Om een zo objectief mogelijk, maar wel betrokken evaluatierapport te verkrijgen, is gezocht naar een deskundige die zich wél bij de inhoudelijke kant van het Grenspark betrokken weet, maar bestuurlijk niet betrokken is. Wij waren zo gelukkig de heer B. van Dinther, woonachtig in het Grenspark en, gelet op tal van functies die hij heeft uitgeoefend, daarvoor zeer gekwalificeerd is, bereid te vinden deze evaluatie uit te voeren.

Ook is een inventarisatie gemaakt van de projecten die zijn of worden uitgevoerd, de projecten waaraan het Grenspark haar geld heeft besteed en de projecten waaraan de medewerkers hun tijd hebben besteed.

De Bijzondere Commissie hoopt in de eerste helft van 2006 haar advies aan het Comité van Ministers over de evaluatie aan te kunnen bieden.

4. Participanten.

De participanten. Dit zijn de organisaties en personen die deelnemen in het Grenspark. Zonder hen bestaat er geen Grenspark. Immers, alle plannen en projecten die door het Grenspark worden bedacht, begeleid of uitgevoerd, vinden plaats op grondgebied van een ander. Voor vrijwel alle projecten is de instemming nodig van meerdere partners, of wordt materieel of financieel meegewerkt.

Bij de aanleg van ruiterspaden is dat zeer duidelijk. Meerdere particuliere eigenaren werd gevraagd medewerking te geven aan het realiseren van ruiterspaden over hun terreinen. Aan de gemeente Kalmthout werd gevraagd om een –in onbruik geraakte weg- als ruiterspad te mogen inrichten. Daarmee is er voor het eerst een stukje ‘Grensparkvoorziening’ buiten het Grenspark aangelegd. Bij dit alles is veel overleg nodig, zeker. Maar dankzij de Grensparkstructuur wordt er dan ook een mooi resultaat geboekt.

Uiteraard zijn alle deelnemers aan het Grenspark betrokken bij de evaluatie. We zijn erg benieuwd wat de uitkomsten daarvan zijn. Uiteindelijk kan het Grenspark slechts functioneren als de deelnemers de meerwaarde van de Grensparkactiviteiten herkennen en waarderen.

Het Grenspark geeft veel aandacht aan de communicatie met de participanten en gebruikers. Regelmatige bijeenkomsten met de eigenaren van kleine percelen, excursies en werkbezoeken voor gemeente- en waterschapsbestuurders, medewerkers van deelnemende organisaties en natuurgidsen zorgen er mede voor, dat de contacten tussen de betrokkenen optimaal blijven. De nieuwjaarsbijeenkomst verheugt zich in een stijgende deelname, en vormt een plezierig begin van het jaar.

5. Activiteiten.

De Grensparkactiviteiten zijn er natuurlijk op gericht uitvoering te geven aan de doelstellingen van het Beleidsplan beheer en inrichting, en de daarbij gegeven projecten. Vanzelfsprekend beperkt het Grenspark zich daarbij voornamelijk tot die projecten die de grenzen van de verschillende beheerseenheden overschrijden. Het Grenspark treedt niet in de verantwoordelijkheden van de deelnemers.

Het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap en het Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Voedselkwaliteit stellen met financiële bijdragen het Grenspark in staat haar activiteiten uit te voeren.

5a. Natuur- en waterbeheer.

Het spreekt vanzelf, dat natuur- en waterbeheer kerntaken zijn van het Grenspark. Behoud en ontwikkeling in natuur- en waterbeheer staat niet enkel ten dienste van de intrinsieke waarden daarvan, ook de mensen hebben er baat bij, namelijk door het behoud van de biodiversiteit én het behoud van een kwalitatief hoogwaardige recreatie-omgeving.

- **5.a.1. Monitoring.**

Om aan de weet te komen of het Grenspark slaagt in het bereiken van de doelstellingen, is natuurmonitoring van het grootste belang. Inmiddels wordt daar gestructureerd aan gewerkt.

Jaarlijks trekken een 30-tal vrijwilligers het gebied in om de aantallen planten, vogels en insecten vast te leggen. Het is prettig te ervaren, dat er zoveel deskundige mensen betrokken zijn bij het Grenspark. Hun werkzaamheden zijn onbetaalbaar. Het Grenspark neemt met deze activiteiten de beheerders veel werk uit handen. Zij kunnen immers beschikken over de door ons

verzamelde gegevens. Maar de waarde van de gegevens wordt ook bepaald doordat ze betrekking hebben op het gehele Grenspark en omdat ze –volgens de planning- in een reeks van jaren worden voortgezet.

Deze monitoringgegevens zijn tenslotte onontbeerlijk om de effecten van het beheer te kunnen bepalen. De aanwezigheid van levensvatbare populaties van onze ‘doelsoorten’ is een bewijs, dat de biotopen in het Grenspark daarvoor geschikt zijn.

- **5.a.2. Exotenbestrijding.**

Om deze biotopen geschikt te houden, wordt er nog steeds strijd geleverd tegen soorten die zó goed gedijen, dat ze de rest overwoekeren. Dat geldt bijvoorbeeld voor de Amerikaanse vogelkers, die, zonder ingrijpen, de bossen gaat domineren en de kwaliteit zeer nadelig beïnvloedt. Daarom wordt er door beheerders, aangevuld door acties van het Grenspark, hard gewerkt om de natuurlijkheid van de bossen te bevorderen.

Ook de rododendron is op sommige plaatsen een beetje uit de voegen gegroeid. Als laanbeplanting en als cultuurhistorisch element op sommige plaatsen een lust voor het oog, op andere plekken een woekerende plaag. Ook daar wordt ingegrepen.

Jonas Dillen, stagiair van de Erasmushogeschool Brussel afdeling Horteco, voerde een studie uit naar de meest effectieve manier om de bestrijding van de Amerikaanse vogelkers aan te pakken. De door hem opgesomde beleidsaanbevelingen worden in de praktijk toegepast.

- **5.a.3. Akkerenvennen.**

Laat de Nederlandse en Vlaamse natuur een poosje z'n gang gaan, en er ontstaat bos. Een hele geruststelling voor degenen die dunningen en boskap met argusogen gadeslaan. Maar de natuur is juist gebaat bij overgangen en afwisseling in biotopen. Het behoud van vennen en natte heide is een belangrijke doelstelling in het Grenspark. Toen Staatsbosbeheer het plan opperde om het Akkerenvennen weer in oude luister te herstellen heeft het Grenspark graag een bijdrage geleverd om door middel van een studie na te gaan welke doelen daar het beste gerealiseerd zouden kunnen worden. Eind 2005 kwamen de resultaten naar voren. In alle opties zou het daar –spontaan gegroeide- bos verwijderd moeten worden. Die werkzaamheden zijn door de beheerder inmiddels uitgevoerd.

- **5.a.4. Verwijderen schaapsstal Kalmthoutse Heide.**

Ooit hadden de schapen een nachtverblijf op de Kalmthoutse Heide. Door veranderingen in het beheer van de kudde was er al een tijdje geen gebruik meer van gemaakt en restte er slechts een toekomstige bouwval. Ook was er ter plaatse heide overgroeid door bomen: alweer een spontane verbossing. Ook hadden de schapen er regelmatig een sanitaire stop gemaakt, en was de omgeving daardoor te vruchtbaar geworden voor de heide die het liever wat schraler heeft. De afdeling Natuur deed een

beroep op het Grenspark om deze omgeving van een kwaliteitsimpuls te voorzien. En dat is in 2005 uitgevoerd. Nu kan de natuur weer aan het werk, en daar een mooi heideterreintje opleveren.

- **5.a.5. Waterbeheer.**

In 2005 is een belangrijke mijlpaal gerealiseerd in het waterbeheer in het Grenspark. Het hydrologisch model waarmee bepaalde ingrepen op hun nut en effecten kunnen worden doorgerekend, is gereed. Daarmee heeft het Grenspark een instrument in handen waarmee alle betrokkenen kunnen nagaan wat zij kunnen doen om de watersituatie te verbeteren.

Inmiddels wordt dit model al gebruikt door de drinkwatermaatschappij EVIDES om de infiltratieproeven nabij de Grote Meer goed te kunnen plannen. Ook wilde het Grenspark graag een project uitvoeren om de afstroom van water naar buiten het Grenspark, in de omgeving van 'de Nol', te kunnen beperken. Daarvoor was een voorafgaand meetprogramma nodig om gegevens over de hoeveelheden water, de stroomrichtingen en zo meer te verzamelen. Jammer genoeg kon dit project nog niet worden gestart door gebrek aan medewerking van de eigenaar.

- **5.a.6. Waterdialoog.**

Waterbeleid is een nogal ingewikkeld vraagstuk. Niet alleen omdat het Grenspark voor de aanvoer van water volstrekt afhankelijk is van de neerslag, maar ook omdat ingrepen in de nabijheid van het gebied invloed kunnen hebben op de watersituatie in het Grenspark. De drinkwaterwinning is één van die invloeden. Het Grenspark is zich bewust van de grote maatschappelijke betekenis van drinkwaterwinning en –gebruik. En tegelijkertijd zoeken we naar mogelijkheden om de effecten van die winningen zoveel mogelijk te beperken. We zijn dan ook regelmatig in gesprek met de Vlaamse en Nederlandse drinkwatermaatschappijen. En zo nu en dan ook met afnemers die grondwater (uit de omgeving van het Grenspark) gebruiken voor industriële processen. Daarbij ontmoeten we begrip voor de noodzaak om naar alternatieven te zoeken. En die alternatieven worden door de industrie gevonden. Bovenstaand voorbeeld is er één uit een lange rij waaruit blijkt, dat het Grenspark zijn doelstellingen niet enkel realiseert door uitvoeringsgerichte projecten, maar ook door overleg en dialoog.

- **5.a.7. Life.**

Het Beleidsplan beheer en inrichting voorziet in een groot aantal projecten waarvan de uitvoering een aanzienlijk bedrag vergt. In ieder geval veel meer dan de jaarlijkse bijdragen die ons ter beschikking worden gesteld.

Gelukkig hoeft het Grenspark niet alles zelf op te hoesten wat nodig is voor de uitvoering van het beheer. De eigenaren en beheerders doen, op basis van de normale beheerskostensubsidies, ook erg veel om het Grenspark mooi te houden. In een enkel geval, bij robuuste projecten, is er meer nodig dan de bestaande subsidies. Dat is het geval bij de doelstelling om het biotoop 'Open zand' nieuwe kansen te geven. Hiervoor werd al aangegeven dat bij 'niets doen' het Grenspark één groot bos wordt. Open zand, vroeger open gehouden door overmatige betreding door mens en dier en daarbij geholpen door de wind, raakt stilaan begroeid. Veel dieren, vooral insecten en vogels, missen dan hun biotoop.

Reden voor het Grenspark te zoeken naar een gebied waar zand opnieuw kans krijgt. Dat gebied ligt in het centrale deel van het Grenspark, nabij de Paalberg. Op een oppervlakte van 180 ha, deels in Nederland, deels in Vlaanderen gelegen, wordt open

zand gemaakt en natte en droge heide hersteld. In feite wordt er weer een verbinding gemaakt tussen de Kriekelaere- en de Cambuusduinen.

Voor een dergelijk ambitieus project is meer geld nodig dan voorzien. En daarom deden we een beroep op het LIFE Nature programma van de Europese Unie. Medio 2006 horen we of onze aanvraag is goedgekeurd. Wij gaan er van uit dat het lukt. Veel mensen hebben er aan gewerkt, niet in het minst Veerle Mees, die voor enkele maanden onze speciale –en deskundige- medewerkster was om het uitvoerige projectvoorstel samen te stellen.

- **5.a.8. Paddentrek Huijbergsebaan.**

Ieder jaar stelt de Bijzondere Commissie, na een gedegen voorbereiding, het bestedingenplan voor het daarop volgend jaar vast. Die projecten worden dan natuurlijk in uitvoering genomen. Soms dienen projecten zich gaandeweg een jaar aan.

In 2005 was dat bv de problematiek van de paddentrek aan de Huijbergsebaan.

Jaarlijks steken veel van deze dieren de drukbereden weg over, en zijn dan geen partij voor de autowielen.

Natuurbeschermers en politici vroegen hier aandacht voor.

Het voortbestaan van een gezonde populatie vergt aandacht én maatregelen.

Nu is dat gemakkelijker gezegd dan gedaan. Het overleg dat het Grenspark hier met vele partijen over voerde heeft nog niet geleid tot een goede oplossing, maar wel tot een afspraak om de hele Huijbergsebaan eens te bekijken. Want dat is een barrière voor amfibieën en voor fietsers, die ook risico lopen door het vele autoverkeer. En misschien is aanleg van een fietspad én paddentunnels wel heel goed te combineren in een project, gesteund door Europese fondsen. In 2006 zal deze mogelijkheid verder worden verkend.

- **5.a.9. Faunabeheer.**

Het Beleidsplan beheer en inrichting geeft ons o.a. als opdracht een gebiedsdekkend faunabeheerplan te maken. Dat is geen sinecure omdat er verschillen zijn in regelgeving en in de manier waarop dat allemaal georganiseerd is in Vlaanderen en Nederland. Het overleg met de drie betrokken WildBeheerEenheden is in 2005 opgestart, en biedt perspectief. In samenwerking met deze drie WBE's, en de bevoegde Vlaamse en Nederlandse instanties wordt geprobeerd een basis te leggen voor het gebiedsdekkende faunabeheerplan.

- **5.a.10. Werkgroep Natuur en Water.**

Het Grenspark is niet alleen een uitvoerende organisatie, maar ook –en misschien wel vooral- een organisatie waar de verschillende partijen hun beleid kunnen afstemmen. Het Grenspark is tenslotte dienstbaar aan de deelnemers. En dient daarmee het hoger liggende doel, de uitvoering van het Beleidsplan beheer en inrichting. Daarvoor is een goed overlegkader noodzakelijk. Voor alle onderwerpen op het gebied van natuur- en waterbeleid functioneert daarvoor een werkgroep. In 2005 kwam deze vier maal bijeen, waarbij alle denkbare onderwerpen de revue passeerden: Natuurlijk de monitoring, grensoverschrijdend waterbeheer, begrazingsproblemen, bosbeheer,

padden en slangen, broedvogels en libellen.

Het overleg beantwoordt aan de verwachtingen, zo bleek uit de evaluatie van het functioneren van de werkgroep.

5.b. Voorlichting, Educatie en Recreatie.

Het Grenspark heeft de taak de natuur te beschermen. Het grensoverschrijdende natuurgebied, een laatste restant van de ooit schier eindeloze heidevelden, vennen en bossen in de Kempen, is een laatste refugium voor tal van soorten. Niet voor niets rust er Europese, landelijke/gewestelijke, provinciale en gemeentelijke bescherming op het gebied. Beschermd door overheden, gedragen door de inwoners en streekbewoners. En daar schuilt een dilemma, want veel van die mensen willen ook genieten van deze grote brok natuur, de groene long in het verstedelijkte gebied, gelegen op de economische as tussen Antwerpen en Rotterdam. Dat is één van de motieven voor “Grenspark Plus”. In de studie, uitgevoerd door ‘Nieuwland advies’, kwam naar voren, dat er mogelijkheden zijn om meer mensen een kwalitatief hoogwaardige recreatieomgeving te kunnen bieden, en tegelijk de natuur ook een handje te helpen.

Het geven van voorlichting over het prachtige gebied en het opstellen en uitvoeren van educatieve programma’s kan de waardering voor het Grenspark versterken en het begrip voor beheermaatregelen doen toenemen. Het Grenspark maakte er in 2005 werk van, daarbij eendrachtig samenwerkend met de mensen van ‘de Vroente’, het Natuureducatief Centrum van de Vlaamse Gemeenschap.

- **5.b.1. Stage-onderzoek.**

Luc van Hoek, student aan de NHTV in Breda, deed onderzoek naar de mogelijkheden van natuurgerichte recreatie in de beoogde ‘Grenspark Plus gebieden’. In samenspraak met belanghebbenden en betrokkenen stelt hij zijn werkstuk samen. Verwacht wordt, dat zulks begin 2006 kan worden afgerond.

- **5.b.2. Platform Recreatie.**

In 2004 werd het Platform Recreatie opgericht om de contacten met de recreatieve sector in en rond het Grenspark te verbeteren. Het Platform kwam in 2005 twee maal bijeen. Hoewel de aanvankelijke belangstelling voor dit Platform verminderde, werd de doelstelling wel gehaald.

- **5.b.3. Voorzieningen.**

Het Grenspark is een robuust natuurgebied met weinig strak gebaande paden. Voor mensen die wat minder goed ter been zijn is het een hele opgave om zich in het gebied te begeven. Om ook de minder mobiele mensen in staat te stellen het Grenspark te bezoeken, is een tweetal

'WOMBATS' aangeschaft, die door de Toeristische Dienst - Kalmthout in 'de Vroente' worden uitgeleend. De presentatie ervan trok behoorlijk de aandacht, niet alleen van de doelgroep, maar ook van de pers in Vlaanderen en Nederland. In het deelgebied

- **5.b.4. Openbaar Vervoer.**

'Kortenhoeff' is een aantal toegangen aangepast ten behoeve van bezoekers in een rolstoel, waardoor ook hier de natuur onder handbereik komt van mensen die minder mobiel zijn.

Als er meer bezoekers van het Grenspark met het Openbaar Vervoer zouden komen, dan was de behoefte aan (grote) parkeerplaatsen minder, en het zou bovendien de kwaliteit van de lucht ten goede komen. Om na te gaan of, en zo ja op welke wijze we dat kunnen stimuleren, deed Joris Adriaensen, student aan de NHTV te Breda, een onderzoek. Hij stelde vast, dat het Grenspark, in vergelijking met soortgelijke gebieden, met 5% bezoek per Openbaar Vervoer hoog scoort. De mogelijkheden om dit substantieel te verhogen lijken echter beperkt. Wel is zijn aanbeveling om de mogelijkheden beter te promoten, overgenomen.

- **5.b.5. Scholing.**

De vraag naar (be)geleide excursies en andere educatieve activiteiten neemt nog steeds toe. En daar zijn steeds meer mensen voor nodig. In 2005 werd een nascholingsprogramma gestart waar de reeds actieve gidsen nog meer te weten kwamen van het Grenspark, de natuur, het water, het beheer en zo meer. Er was daarvoor zóveel belangstelling, dat er twee parallelcursussen opgezet moesten worden. De voorbereidingen voor een heuse Natuurgidsencursus werden voortgezet. Het wordt de eerste enige Grensoverschrijdende cursus! Maar dat heeft natuurlijk wel wat voeten in de aarde. Lesprogramma's moeten op elkaar worden afgestemd, inhoud en aangepast, noem maar op. Gelukkig is er een enthousiast team aan de slag gegaan, het programma is op hoofdlijnen klaar en de aanvangsdatum is bepaald; september 2006!

- **5.b.6. Junior Rangers.**

Natuurbescherming is bijna per definitie toekomstgericht. Het Grenspark heeft tot taak het gebied in goede staat aan de volgende generatie over te dragen. Het is niet meer dan vanzelfsprekend, dat we proberen de jonge generatie bij het beheer en de ontwikkeling ervan te betrekken. Dat deden we in 2005 door (voor de eerste keer) een '**Junior Rangers' kamp** te organiseren. Het bescheiden begin slaagde, en een vervolg in 2006 ziet er zeer hoopgevend uit.

- **5.b.7. Wissels.**

De uitgave van de 'Wissels' verliep volgens plan. Zoals gebruikelijk verschenen er drie nummers voor de abonnees, een kleine 1000 in getal. Heel opmerkelijk was de uitgave van een huis aan huisuitgave in de vorm van een 'Suske en Wiske'-strip: "de Lallende Libel". Door de ontvangers goed gewaardeerd en door de verzamelaars zeer begeerd: een kleine hausse aan vragen, bestellingen en reacties was ons deel.

- **5.b.8. Website.**

Dit onmisbare onderdeel van de voorlichting trekt nog steeds meer bezoekers, en werd met 56000 bezoekers in 2005 bijna verdubbeld ten opzichte van 2004. In 2005 kwam de Engelstalige versie van de site in de lucht.

- **5.b.9. Pers.**

Ook in 2005 werd een persexkursie georganiseerd. De Vlaamse Radio 1, Omroep Brabant en BN/De Stem waren present. In laatstgenoemd dagblad verscheen een paginagroot artikel over sprinkhanen en de wijze waarop de monitoring ervan plaatsvindt.

- **5.b.10. Activiteiten.**

Ook in 2005 werden er tal van activiteiten georganiseerd: de jaarlijkse excursie voor bestuurders van gemeenten en waterschap vond dit jaar plaats naar de projectlocatie 'Paalberg' waar we een groot natuurherstelproject in voorbereiding hebben. Ook met vertegenwoordigers van natuur- en milieuorganisaties vonden er excursies plaats.

- **5.b.11. Werkgroep Voorlichting, Educatie en Recreatie.**

De werkgroep Voorlichting, Educatie en Recreatie (in de wandeling VER genaamd) kwam in 2005 vier maal bijeen. Talrijker waren de subwerkgroepjes: over 'de Wissels', de nieuwe bezoekerskaart, de natuurgidsencursus, 'Suske en Wiske', de

WOMBATS, informatiezuilen op kampeerbedrijven, en al die andere kleinere activiteiten die mede de kwaliteit van de informatievoorziening bepalen. In de werkgroep komt de afstemming tot stand tussen de (voorlichtings) activiteiten van de verschillende participanten, werden er adviezen gegeven over de diverse projecten van het Grenspark en werd het voorlichtingsbeleid besproken. Natuurlijk nam ook de bespreking van de Grensparkkrant enige tijd in beslag.

6. Tenslotte.

Het Grenspark wil nadrukkelijk opereren binnen de context van de Duurzame Ontwikkeling. Dat daarbij de ecologische component nadrukkelijk aanwezig is, behoeft geen betoog. De sociale component vindt haar plaats door de functie van het Grenspark voor ontspanning en recreatie, herschepping zo u wilt. De invulling van de economische component van duurzaamheid kan niet door het Grenspark alleen worden vormgegeven. Daar is de omgeving bij betrokken. Het Grenspark als kwaliteitskeurmerk voor recreatiebedrijven in de omgeving, of op wat grotere schaal bekeken, het Grenspark als onderdeel van de onmisbare groene long in de economische as Antwerpen – Rotterdam. Het Grenspark als onmisbare schakel in een vitale economische omgeving beantwoordt daarmee aan een kernachtige opmerking van een ‘captain of industry’: ‘Natuurbescherming kost geld. De natuur niet beschermen kost meer.’ Het Grenspark zal aan die opdracht blijven werken, geheel volgens het ‘Appél van Apeldoorn’: Natuur verbinden met natuur, mensen verbinden aan natuur, beleid verbinden aan uitvoering. En het Grenspark nodigt eenieder uit mee te werken om deze verbindingen tot stand te brengen.

7. Bijlagen.

Samenstelling Bijzondere Commissie per 31-12-2005.

Dhr. H. Suykerbuyk

Voorzitter

Dhr. A. Caluwe

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Bos & Groen

Dhr. J.M.A.M. Clement

Provincie Noord Brabant

Dhr. G. De Blust

Instituut voor Natuurbehoud

Dhr. M. De Borgher

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Monumenten en Landschappen

Dhr. M. de Jonge

DGW&T, Ministerie Defensie

Dhr. M. Fränzel

Burgemeester Gemeente Woensdrecht

Dhr. L. Jacobs

Burgemeester Gemeente Kalmthout

Dhr. J. Janssens

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur

Dhr. R. Joosse

Staatsbosbeheer

Dhr. A. Sijstermans

Eigenaren

Dhr. L. Storms

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap

Dhr. L. Van Craen

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Water

Dhr. F. Van den Bossche

Eigenaren

Dhr. J. Van Loon

Schepen Gemeente Essen

Dhr. E. Van Thillo

Eigenaren

Dhr. W. van Sambeek

Ministerie LNV

Dhr. J.A.M. Vos

Waterschap Brabantse Delta

Adviseurs:

Dhr. P. Asselbergs

Dhr. P. Janssens

Secretariaat-Generaal Benelux Economische Unie

Waarnemer:

Dhr. C.A.M. Rijnen

Natuurmonumenten

N.B. BENEGO is via haar voorzitter, dhr. L. Jacobs, vertegenwoordigd.

Samenstelling Stuurgroep per 31-12-2005.

Dhr. H. Suykerbuyk	Voorzitter
Dhr. P. Asselbergs	Adviseur Grenspark
Dhr. J.M.A.M. Clement	Provincie Noord Brabant
Dhr. J. Deckers	Adviseur namens BENEGO
Dhr. J. Janssens	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. P. Janssens	Secretariaat-Generaal Benelux Economische Unie
Dhr. R. Joosse	Staatsbosbeheer
Dhr. H. Hofland	Natuurmonumenten
Dhr. L. Storms	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Dhr. W. van Sambeek	Ministerie LNV

Samenstelling werkgroep Natuur en Water per 31-12-2005.

Dhr. P. Asselbergs	Adviseur Grenspark
Dhr. J. Bellon	Pidpa
Dhr. A. Caluwe	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afd. Bos & Groen
Dhr. J.M.A.M. Clement	Provincie Noord Brabant
Dhr. G. De Blust	Instituut voor Natuurbehoud
Dhr. W. de Dooy	Natuurmonumenten
Dhr. A. Goorden	Staatsbosbeheer
Dhr. B. Goyens	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. Y. Graafsma	Provincie Noord-Brabant
Dhr. G. Heutz	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. H. Hofland	Natuurmonumenten
Dhr. J. Janssens	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. R. Joosse	Staatsbosbeheer
Dhr. H. Juijn	Namiro
Dhr. K. Kerstens	Gemeente Woensdrecht
Dhr. P. Koppejan	Waterschap Brabantse Delta
Dhr. I. Ledegen	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide
Dhr. D. Leyssens	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afd. Bos & Groen
Dhr. R. Luycks	Benegora
Mevr. V. Mees	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. K. Molenberghs	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. R. Peeters	Milieuraad Essen
Dhr. J. Rijk	EVIDES

Dhr. A. Sijstermans	Eigenaren
Dhr. N. Straathof	Natuurmonumenten
Mevr. S. Van Aert	Gemeente Essen
Dhr. L. Van Craen	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Water
Mevr. S. Vrijenhoek	Staatsbosbeheer
Dhr. M. Wiersma	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide
Dhr. C. Ysenbaardt	Gemeente Kalmthout

Samenstelling werkgroep VER per 31-12-2005.

Dhr. P. Asselbergs	Adviseur Grenspark
Dhr. J. Deckers	Benego
Dhr. W. de Dooy	Natuurmonumenten/de Groote Meer
Dhr. B. Goyens	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. H.G. Juyn	Namiro
Dhr. I. Ledegen	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide
Dhr. R. Luycks	BENEGORA
Mevr. V. Mees	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Dhr. K. Molenberghs	Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Afdeling Natuur
Mevr. S. Peeters	Gemeente Woensdrecht
Dhr. B. Reintjes	NHTV
Mevr. S. Ruts	Toerisme Kempen
Dhr. R. Sempels	NEC de Vroente
Mevr. L. Uitdenhouwen	Gemeente Kalmthout
Mevr. C. van Beeck	Gemeente Bergen Op Zoom
Dhr. A. Vandenbosch	VMPA
Dhr. K. Van Den Bergh	VVV Essen
Mevr. T. Van Dijk	Dienst Toerisme gemeente Kalmthout
Mevr. A. Van Mol	Gemeente Essen
Mevr. E. van Til	Volksabdij OLV ter Duinen
Mevr. S. Vrijenhoek	Staatsbosbeheer
Dhr. M. Wiersma	Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide

Agendaleden:

Dhr. M. Schepers	Kath. Hogeschool Mechelen
Dhr. D. Yzewijn	Toerisme Kempen

Secretariaat en management.

Dhr. M. Wiersma	Coördinator
Dhr. I. Ledegen	Medewerker
Mevr. M. Wyckmans	Secretariaat
Mevr. V. Mees	(juni/juli/augustus 2005)

Adres:

Nieuwstraat 77

B-2910 Essen.

(00-32) (0) 3 667 6498

info@grensparkzk.be

m.wiersma@grensparkzk.be / i.ledegen@grensparkzk.be

www.grensparkzk.be www.grensparkzk.nl

Stagiaires.

Joris Adriaensen	NHTV	nov. 2004 – jan. 2005
Jonas Dillen	Hogeschool Brussel – Horteco	feb. 2005 – juni 2005
Luc van Hoek	NHTV	juni 2005 – jan. 2006

8. Publicatielijst.

Titel	Auteur	Opleidingsinstituut/ onderzoeksbureau	jaar
De Lallende Libel	R. de Dreu/D.J. Oreel	Grenspark	2005
Vogelkersbestrijding	Jonas Dillen	Erasmushogeschool Brussel – HORTECO	2005
Natuur aan het stuur	Joris Adriaensen	NHTV - Breda	2005
Boek Grenspark De Zoom – Kalmthoutse Heide	Hedwig Lauriks	Grenspark	2004
Vertaling Website -> Engels	Jasper Van der Poort	Hogeschool Antwerpen	2004
Bestuurlijke Grensoverschrijdende samenwerking	Petra Schmitz	Wageningen UR	2004
Aanbevelingsrapport: Toegankelijkheidsadvies Project Kortenhoef	Lief Augusteyns	Vzw Stille Paden	2004
Aanbevelingsrapport en knelpuntenanalyse: Strandjutter “Wombat”	Lief Augusteyns	Vzw Stille Paden	2004
Handleiding Natuurmonitoring	Grenspark	Aeolus	2004
CD-ROM Grenspark in beeld	Grenspark	Moved by Corazon	2004
Handleiding monitoring oppervlaktewater en grondwater	Bob Delissen	Hogeschool Zeeland	2004
Waterbalans Grenspark	Bob Delissen	Hogeschool Zeeland	2004
Toepassing Kaderrichtlijn Water	Stijn Lewyllie e.a.	Open Univ Nederland	2004
Uitwerking Recreatiemonitoring	Katleen Haeck	Hogeschool Mechelen	2004
Waterkwaliteit vennen	Joep de Koning	Hogeschool Zeeland	2004
Atmosferische depositie	Cock van der Kaay e.a.	Open Univ Nederland	2003
Recreatie-monitoringsplan	Sarel Tempelman	NHTV Breda	2003
Inventarisatie Recreatievoorzieningen	Rosalien Bartels	Larenstein Velp	2003
Waterbeheer in het Grenspark	Sven Verbeke	Soresma	2002
Wandelkaart Grensoverschrijdende natuur	Werkgroep VER	Anyway	2000
Fietskaart - Grensparkroute	Tine Van Dijk – Jenny Senhorst	TPA	2000
Folder Grensoverschrijdende natuur	IVN – Afdeling Natuur	Buro Kloeg	2000
Samenvatting Beleidsplan beheer en inrichting	Marc De Coster		2000